

*Борцайкіна Олександра,
студентка ЗІУ гр. ФМОІТ;
Артюх Оксана,
доктор економічних наук, професор;
Одеський національний економічний університет*

ДЕРЖАВНИЙ ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ПОНЯТТЯ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ

Одним з провідних державних інструментів забезпечення економічної стабільності та раціонального використання фінансових ресурсів – ефективного впровадження та здійснення державного фінансового контролю. В останні роки національна економіка перебуває в рецесії та кризі через низку обставин, головна з яких – це початок повномасштабних довготривалих воєнних дій на території України, внаслідок чого відбувається мобілізація всіх вільних державних коштів, фінансової допомоги зарубіжних країн-партнерів на військові потреби, що провокує масові необ'єктивні та нераціональні випадки розпорядження цими коштами. Тобто, державний фінансовий контроль зараз набуває фундаментального значення в боротьбі не тільки з корупцією, а також з недоцільним розподіленням бюджету під час війни.

За даними тлумачного словника сучасної мови «контроль – це нагляд за діяльністю, перевірка відповідності контрольованого об'єкта встановленим вимогам [1].

У працях окремих дослідників поняття «контроль» розглядається як «комплексний самостійний інструмент публічного адміністрування, який здійснює перевірку та облік виконаних завдань контрольованого об'єкта» [2].

Для визначення сутності фінансового контролю бажано дослідити різні підходи науковців.

Так, на думку О. Василика, фінансовий контроль є «функцію управління, яка включає сукупність спостережень, перевірок за діяльністю об'єкта управління з метою оцінки обґрунтованості й ефективності прийняття рішень і результатів їх виконання» [3].

Дослідник Л. М. Касьяненко вважає, що «фінансовий контроль є засобом перевірки правильності обчислення, повноти і своєчасності сплати податків та інших обов'язкових платежів...» [4]. Іншими словами, фінансовий контроль – це процес нагляду та спостереження за фінансово-господарською діяльністю, яка має відповідати встановленим законодавчим вимогам.

Якщо розглядати законодавчі вимоги щодо тлумачення термінів «фінансовий контроль», «державний фінансовий контроль», то можна спостерігати розкриття сутності тільки поняття «державний контроль».

Так, відповідно до Закону України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» державний нагляд (контроль) – це діяльність уповноважених законом центральних органів

виконавчої влади ... в межах повноважень, передбачених законом, щодо виявлення та запобігання порушенням вимог законодавства суб'єктами господарювання та забезпечення інтересів суспільства...» [5].

Інше визначення наводиться у Законі України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин», в якому державний контроль розглядається як «державний контроль - діяльність компетентного органу, його територіальних органів, державних інспекторів, державних ветеринарних інспекторів, помічників державного ветеринарного інспектора та уповноважених осіб, що здійснюється з метою перевірки відповідності діяльності операторів ринку вимогам законодавства про харчові продукти, корми, здоров'я та благополуччя тварин, а також усунення наслідків невідповідності та притягнення до відповідальності за порушення відповідних вимог» [6].

Як бачимо, у діючому законодавстві України на сьогодні не розкривається сутність поняття «державний фінансовий контроль».

У Законі України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні», який визначає правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні, доведено, що державний фінансовий контроль забезпечується через проведення державного фінансового аудиту, інспектування, перевірки закупівель та моніторингу закупівлі. Втім, як поняття, державний фінансовий контроль не пояснюється [7].

Такий же підхід простежується і в Законі України «Про рахункову палату», яким пояснюється, що державний фінансовий контроль «забезпечується шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів» [8].

Втім не можна не відмітити, що фахівцями був розроблений та запропонований для затвердження і подальшої імплементації Проект Закону України «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю» від 11.12. 2017 року, в якому термін «державний фінансовий контроль» тлумачиться як «урядовий фінансовий контроль, що здійснюється органами державного фінансового контролю щодо забезпечення законного, ефективного, економного та результативного формування, розподілу, управління та використання державних (місцевих) ресурсів об'єкта контролю та спрямований на попередження, виявлення та усунення порушень фінансово-бюджетної дисципліни» [9].

Впевнені, що затвердження цього законодавчого акту та введення його в дію удосконалить понятійний апарат у сфері державного фінансового контролю, але на сьогодні на законодавчому рівні це питання ще не врегульовано.

Проблема законодавчої невизначеності цього поняття призводить до неоднозначного тлумачення сутності державного фінансового контролю. Тому багато науковців тлумачать природу державного фінансового

контролю часто суб'єктивно та упереджено, що є негативним явищем у контрольній сфері.

Висновки. Нормативно-правова база України на даний момент не має єдиного уніфікованого тлумачення терміну «державний фінансовий контроль», що викликає розбіжності в його розумінні серед науковців та фахівців-практиків. Тому вважаємо, що доцільно проводити подальші дослідження у цьому напрямку з метою удосконалення понятійного апарату у контрольній сфері на державному рівні.

Список використаних джерел

1. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: <https://slovnkyk.me/dict/vts/%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BB%D1%8C>
2. Гладун З. Адміністративне право України. Тернопіль : Вид-во ТАНГ, 2002. С. 178
3. Василик О. Д. Державні фінанси України: підруч. Київ: НІОС, 2002. 608 с.
4. Касьяненко Л. М. Правові основи здійснення фінансового контролю органами державної податкової служби України. Нац. акад. держ. податк. служби України. Ірпінь, 2004. 18 с.
5. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007р. № 877-V / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text>
6. Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, ветеринарну медицину та благополуччя: Закон України від 18.05.2017р. № 2042-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>
7. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.1993р. № 2939-XII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
8. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015р. № 576-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
9. Про державний фінансовий контроль: Проект Закону України від 11.12.2017р. URL: <https://dasu.gov.ua/ua/plugins/userPages/1057>